

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

एम.ए. भाग २
मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू

अभ्यासपत्रिका क्र. ५ (एमएआर-२३१ व २४१)
आधुनिक मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास (१९२०-१९८०)

अभ्यासपत्रिका क्र. ६ (एमएआर-२३२ व २४२)
भाषा विज्ञान

अभ्यासपत्रिका क्र. ७ (एमएआर-२३३ व २४३)
साठोत्तरी मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाहः
ग्रामीण आणि दलित साहित्य

अभ्यासपत्रिका क्र. ८ (एमएआर-२३४अ व २४४अ)
ऐच्छिक

८.१ लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

८.२ वैचारिक साहित्य - (एमएआर-२३४ब व २४४ब)

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.५ (एमएआर-२३१ व २४१): **आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९२०-८०)**

*** अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये**

१. १९२०-८० या कालखंडातील वाङ्मय प्रकारांच्या प्रवृत्ती, प्रेरणा आणि परंपरा : स्थूल परिचय
२. या कालखंडातील विविध वाङ्मय प्रकारांच्या संदर्भात प्रमुख लेखकांची नोंद घेणे
३. या कालखंडातील नव्या वाङ्मयीन जाणिवा आणि विविध वाङ्मयप्रकारांची वाटचाल : स्थूल परिचय

तृतीय सत्र (एमएआर -२३१) :- घटक विश्लेषण

		तासिका
१.	पार्श्वभूमी	१५
	१.१ १९२०-८०, राजकीय, सामाजिक, धार्मिक अंगाने साहित्याचा स्थूल परिचय.	
	१.२ महात्मा गांधी आणि डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांचा मराठी साहित्यावरील परिणाम.	
	१.३ मार्क्सवादी विचारांचा मराठी साहित्यावरील परिणाम
(*वाङ्मय प्रकार: वाटचाल, १९२०-४५, अंतर्गत मूल्यमापनासाठी)	
२.	काव्य : १९४५-८० या कालखंडातील प्रमुख कवी व काव्यप्रवाहांचा परिचय	१५
	२.१ नवकाव्य संकल्पना, नवकवी, नवकवितेचे विशेष	
	२.२ स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील काव्यप्रवाह : स्वरूप विशेष	
	२.३ या कालखंडातील प्रमुख कवी आणि कवयित्रींच्या काव्याची वैशिष्ट्ये	
३.	कादंबरी : १९४५-८० या कालखंडातील प्रमुख कादंबरीकार व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य.	१५
	३.१ नवकादंबरी संकल्पना, नवकादंबरीकार, नवकादंबरीची वैशिष्ट्ये	
	३.२ या कालखंडातील कादंबरी : स्वरूप विशेष
प्रादेशिक कादंबरी, राजकीय कादंबरी, ऐतिहासिक कादंबरी, चरित्रात्मक कादंबरी	
	३.३ या कालखंडातील प्रमुख कादंबरीकार, स्त्री कादंबरीकार : कादंबरीची लेखन वैशिष्ट्ये	

चौथे सत्र (एमएआर-२४१) - घटक विश्लेषण

४.	नाटक : १९४५-८० या कालखंडातील प्रमुख नाटककार व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य	१५
	४.१ १९४५-६० या कालखंडातील मराठी रंगभूमी : प्रमुख नाटककार व त्यांचे कार्य	
	४.२ साठोत्तरी मराठी रंगभूमी : प्रमुख नाटककार व त्यांचे कार्य	
	४.३ १९४५-८० या कालखंडातील नाटक : स्वरूप विशेष
पौराणिक नाटक, ऐतिहासिक नाटक, सामाजिक नाटक, राजकीय नाटक	
	४.४ प्रायोगिक रंगभूमी, दलित रंगभूमी, बालनाट्य, पथनाट्य एकांकिका	
५.	कथा : १९४५-८० या कालखंडातील कथाप्रवाह, कथाकार व त्यांचे वाङ्मयीन कार्य.	१५
	५.१ १९४५-६० या कालखंडातील प्रमुख कथाकार व कथावाङ्मयाची वैशिष्ट्ये	
	५.२ साठोत्तरी कालखंडातील कथाप्रवाह : स्वरूप विशेष
नवकथा, विनोदी कथा, ग्रामीण कथा, दलित कथा, विज्ञान कथा	

- ५.३ या कालखंडातील कथाकार व स्त्री कथाकार
६. **चरित्र-आत्मचरित्र** : १९४५-८० या कालखंडातील चरित्रे व आत्मचरित्रे : स्वरूप विशेष १५
- ६.१ १९४५-८० या कालखंडातील चरित्र वाङ्मय : प्रमुख चरित्रलेखक व चरित्रे स्थूल परिचय
- ६.२ १९४५-८० या कालखंडातील आत्मचरित्र लेखन : स्थूल परिचय
स्त्री-पुरुषांची आत्मचरित्रे, दलित आत्मकथने

संदर्भ ग्रंथ :-

१. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड ४,५,६)- म.सा.प.पुणे
२. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड २रा)- अ.ना.देशपांडे
३. प्रदक्षिणा (भाग १ व २)- कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन पुणे
४. अर्वाचीन मराठी साहित्याची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी- डॉ.सदा कऱ्हाडे
५. भारतीय स्वातंत्र्य लढा आणि मराठी लेखक- डॉ.सदा कऱ्हाडे
६. राजकीय चळवळ आणि मराठी नाट्यसृष्टी- ना.कृ.शनवारे
७. मराठी साहित्य: प्रेरणा व स्वरूप- संपादक गो.मा.पवार
८. मराठी कादंबरी पहिले शतक- कुसुमावती देशपांडे
९. मराठी कविता: १९४५ ते १९६५- रा.श्री.जोग
१०. आधुनिक मराठी कविता- रा.श्री.जोग
११. मराठी कविता : स्वरूप आणि विवेचन- निशिकांत ठकार
१२. मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास- डॉ.कैलास सार्वेकर
१३. मराठी कथा : उद्गम आणि विकास- डॉ.इंदुमती शेवडे
१४. मराठी ग्रामीण कथा : स्वरूप व विकास- डॉ.वासुदेव मुलाटे
१५. काही कवी : जाणिवे आणि शैली- डॉ.सुधीर रसाळ
१६. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी - उषा हस्तक
१७. मराठी प्रादेशिक कादंबरी - डॉ.मदन कुलकर्णी
१८. मराठी कादंबरी - चंद्रकांत बांदिवडेकर
१९. आधुनिक मराठी कविता - भ.श्री.पंडित
२०. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता - संपादक डॉ.सुषमा करोगल
२१. आधुनिक मराठी कविता : एक दृष्टीक्षेप- नागनाथ कोत्तापल्ले
२२. मराठी नाटक : स्वातंत्र्यकाल- वि.भा.देशपांडे
२३. रंगयात्रा- वि.भा.देशपांडे
२४. दलित रंगभूमी- सं.डॉ.भालचंद्र फडके
२५. मर्ढेकरांची कविता- धों.वि.देशपांडे
२६. मार्क्सवाद व दलित साहित्य- वि.स.जोग
२७. मार्क्सवाद व मराठी साहित्य- वि.स.जोग
२८. कादंबरी- ल.ग.जोग
२९. धार आणि काठ- नरहर कुरुंदकर
३०. अंधारयात्रा- त्र्यं.वि.सरदेशमुख
३१. अर्वाचीन मराठी वाङ्मयसंवाक- संपा.गं.दे.खानोलकर
३२. भूमी आणि भूमिका- भास्कर चंदनशिव
३३. पहिली परंपरा- द.भि.कुलकर्णी
३४. दुसरी परंपरा- द.भि.कुलकर्णी

३५. तिसऱ्यांदा रणांगण- द.भि.कुलकर्णी
३६. प्रदेश साकल्याचा- त्र्यं.वि.सरदेशमुख
३७. मराठी वाङ्मयाचा अभिनव इतिहास- संपा.गं.ना.जोगळेकर
३८. खडक आणि पाणी- गंगाधर गाडगीळ
३९. वाङ्मयीन प्रवृत्ती आणि प्रचार- रा.ग.जाधव
४०. महाराष्ट्राच्या जीवनातील स्थित्यंतरे आणि याचा साहित्यावर व संस्कृतीवर झालेला परिणाम - भ.श्री.पंडीत
४१. मराठी लेखिका: चिंता आणि चिंतन- भालचंद्र फडके
४२. पंरपरा आणि नवता- गो.वि.करंदीकर
४३. आंबेडकरी चळवळ- य.दि.फडके
४४. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र (खंड १,२,३)- य.दि.फडके
४५. महाराष्ट्र जीवन (खंड १ व २)- संपा.गं.बा.सरदार
४६. स्त्री स्वातंत्र्यवाहिनी : विसाव्या शतकातील परिवर्तन- विनया खडपेकर
४७. टीका स्वयंवर - डॉ.भालचंद्र नेमाडे
४८. स्त्री प्रश्नांची चर्चा : १९ वे शतक- प्रतिभा रानडे
४९. दलित नाटक : प्रेरणा आणि विकास - प्रा.शैलेश त्रिभूवन
५०. दलित कविता- डॉ.म.सु.पाटील
५१. दलित कथा- डॉ.म.सु.पाटील

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.५ (एमएआर-२३१ व २४१): आधुनिक मराठी वाङ्.मयाचा इतिहास (१९२०-८०)

वेळ ३ तास		गुण ८०
प्रश्न १ ला	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी प्रश्न (१६ प्रश्न) (संपूर्ण अभ्यासक्रमावर आधारीत)	१६
प्रश्न २ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ३ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ४ था	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ५ वा	अ) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (१ ते ३ या घटकांवर आधारित) ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (४ ते ६ या घटकांवर आधारित)	०८ ०८

* २० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.

१० गुण सत्र परीक्षा

५ गुण सेमिनार/ट्यूटोरियल

५ गुण उपस्थिती, वर्तणूक

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.-६ (एमएआर-२३२ व २४२): भाषा विज्ञान

* अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये

१. भाषा स्वरूप व तिचे मानवी जीवनातील कार्य समजावून घेणे.
२. भाषाभ्यासाच्या विविध पध्दती जाणून घेणे.
३. वर्णनात्मक, ऐतिहासिक आणि सामाजिक भाषाविज्ञानाचा परिचय करून घेणे
४. भाषिक परिवर्तनाची कारणे समजून घेणे

तृतीय सत्र (एमएआर-२३२) :- घटक विश्लेषण

	तासिका
१. भाषा : स्वरूप, कार्य आणि अभ्यासपध्दती	०६
१.१ भाषा : स्वरूप आणि कार्य	
१.२ भाषा आणि भाषण, उच्चारण आणि लेखन, व्यावहारिक भाषा आणि साहित्याची भाषा	
१.३ भाषाभ्यासपध्दती : वर्णनात्मक, ऐतिहासिक व तुलनात्मक	
२. भाषाभ्यासाच्या विविध कक्षा : तात्त्विक आणि उपयोजित	०८
२.१ भाषाविज्ञान आणि मानसशास्त्र : मनोभाषाविज्ञान	
२.२ भाषाविज्ञान आणि समाजशास्त्र : समाजभाषाविज्ञान	
२.३ भाषाविज्ञान आणि मानववंशशास्त्र	
२.४ भाषाविज्ञान आणि कोशविज्ञान	
२.५ भाषाविज्ञान आणि बोलीभूगोल	
३. भाषाविषयक सिद्धांतांचा परिचय:-	०६
३.१ सोस्यूर	
३.२ चॉम्सकी: विचारव्युह	
३.३ मॅलिनोव्हस्की	
३.४ सपीर आणि वोर्फ	
४. स्वन, स्वनिम-स्वनांतर : संकल्पना आणि परस्पर संबंध	०६
४.१ स्वनिम निश्चितीची तंत्रे/तत्त्वे	
४.२ खंडित स्वनिम, खंडिताधिष्ठित स्वनिम	
४.३ व्यवच्छेदक विनियोग आघात	
पूरक विनियोग सीमासंधी	
मुक्त परिवर्तन सुरावली	
५. रुपिका, रुपिम, रुपिकांतर : संकल्पना आणि परस्पर संबंध	०६
५.१ रुपिम विश्लेषणाची तंत्रे/तत्त्वे	
५.२ रुपिमांचे प्रकार	
५.३ रुपिमांची घटना व रुपिकांतराचे प्रकार	
६ वाक्यविन्यास : संकल्पना : वाक्य	०६

- ६.१ वाक्यविश्लेषण : रुपबंध आणि वाक्य परस्पर संबंध
६.२ प्रथमोपस्थित संघटक पध्दती

चौथे सत्र (एमएआर-२४२) :- घटक विश्लेषण

७.	भाषाकुल संकल्पना	०६
८.	सामाजिक - भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि व्याप्ती	०६
८.१	भाषा, बोली आणि समाज : प्रमाणभाषा व बोली : परस्पर संबंध.	०६
८.२	भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था : भाषा आणि विविध व्यवसाय क्षेत्रे/विविध क्षेत्रीय वापर	०७
८.३	भाषा आणि सांस्कृतिक व्यवस्था : भाषा आणि लिंगभेदानुसार विशिष्ट वापर, स्त्री-पुरुष, बोलीभाषा.	०८
८.४	भाषा, सामाजिक परंपरा, विविध सामाजिक संस्था	०६
८.५	प्रमाणभाषा आणि परभाषा संपर्क पिजिन (Pidgin) आणि क्रेऑल (Creol) भाषांच्या निर्मितीच्या संदर्भात	०६
८.६	समाजांतर्गत नवव्यवस्थांचा उदय आणि त्यांच्या अविष्कार पध्दती : औद्योगिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, धार्मिक लघुक्षेत्रे, पोटसमूह आणि विशिष्ट भाषा	०६

संदर्भ ग्रंथ:-

१. ध्वनि विचार- डॉ.ना.गो.कालेलकर, मौज प्रकाशन
२. भाषा: इतिहास आणि भूगोल-डॉ.ना.गो.कालेलकर
३. भाषा आणि संस्कृती- डॉ.ना.गो.कालेलकर
४. भाषा आणि भाषाशास्त्र- डॉ.श्री.न.गजेंद्रगडकर
५. मराठीचा भाषिक अभ्यास- संपा.मु.श्री.कानडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन
६. भाषाविज्ञान:वर्णनात्मक आणि ऐतिहासिक- संपा.डॉ.मालशे, डॉ.इनामदार, डॉ.सोमण
७. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान : स्वरूप आणि पध्दती- संपा.डॉ.काळे, डॉ.सोमण
८. सुलभ भाषाविज्ञान- डॉ.द.दि.पुंडे, स्नेहवर्धन प्रकाशन
९. भाषाविज्ञान परिचय- डॉ.मालशे, डॉ.पुंडे, डॉ.सोमण
१०. मराठीच्या प्रमाणभाषेचे स्वरूप- डॉ.सुहासिनी लढू
११. आधुनिक भाषाविज्ञान : सिध्दांत आणि उपयोजन- डॉ.मिलींद मालशे, लोकवाडमय गृह
१२. भाषाविज्ञान : सामान्य, संरचनावादी व सामाजिक- डॉ.काळे, डॉ.सोमण, प्रतिमा प्रकाशन
१३. मराठी भाषा: व्यवस्था आणि अध्यापन- डॉ.चं.द.इंदापूरकर, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन
१४. अर्वाचीन मराठी - डॉ.रमेश धोंगडे
१५. अभिनव भाषाविज्ञान- डॉ.गं.ना.जोगळेकर
१६. वैखरी : भाषा आणि भाषा व्यवहार- डॉ.अशोक रा.केळकर
१७. मराठी भाषेचा आर्थिक संसार- डॉ.अशोक रा.केळकर
१८. ऐतिहासिक भाषाशास्त्र - डॉ.र.रा.गोसावी
१९. सुबोध भाषाशास्त्र- डॉ.प्र.न.जोशी
२०. समाजभाषा विज्ञान: प्रमुख संकल्पना- र.ना.वरखेडे, शब्दालय प्रकाशन
२१. सामाजिक भाषाविज्ञान: एक नवे अभ्यासक्षेत्र- मराठी संशोधनपत्रिका मार्च १९७८
२२. सामाजिक भाषाविज्ञान- संपा.डॉ.प्रभाकर जोशी, प्रा.चारूता गोखले, निराली प्रकाशन
२३. निवडक भाषा आणि जीवन- संपा.डॉ.काळे, डॉ.सोमण, मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे
२४. भाषा आपली सर्वांचीच- अविनाश बिनीवाले
२५. वेलभाषा- सुमन बेलवलकर
२६. भयंकर सुंदर मराठी भाषा- डॉ.द.दि.पुंडे

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.६ (एमएआर-२३२ व २४२): भाषाविज्ञान

वेळ ३ तास		गुण ८०
प्रश्न १ ला	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न २ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ३ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ४ था	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ५ वा	अ) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग पहिल्यावर आधारित)	०८
	ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग दुसऱ्यावर आधारित)	०८

* २० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.

१० गुण सत्र परीक्षा

५ गुण सेमिनार/ट्युटोरियल

५ गुण उपस्थिती, वर्तणूक

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
 उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
 एम.ए.भाग ७ - मराठी अभ्यासक्रम(सत्र तीन व चार)
 जून २०११ पासून लागू
 अभ्यासपत्रिका क्र.- ७ (एमएआर-२३३ व २४३): साठोत्तरी मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाह : ग्रामीण
 आणि दलित साहित्य

* उद्दिष्ट्ये

१. साहित्यप्रवाह ही संकल्पना स्पष्ट करणे.
२. प्रवाहाच्या निर्मितीची कारणे : वाङ्मयीन व सामाजिक-सांस्कृतिक प्रवाहाच्या न्हासाची कारणे
३. मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाहांचा स्थूल परिचय
 महानगरीय, ग्रामीण, दलित, आदिवासी, स्त्रीवादी

तृतीय सत्र (एमएआर-२३३):- (ग्रामीण साहित्य)

तासिका

घटक विश्लेषण

ग्रामीण साहित्य - प्रेरणा आणि स्वरूप

ग्रामीण साहित्यातील कादंबरी, कथा, कविता या वाङ्मय प्रकारांचा विकास :स्थूल परिचय	०९
ग्रामीण साहित्य प्रवाहाचा विशेष अभ्यास नेमलेल्या साहित्यकृतींच्या संदर्भात-
नेमलेल्या साहित्यकृती	
१. गावठाण (कादंबरी) - कृष्णात खोत, मौज प्रकाशन मुंबई दुसरी आवृत्ती २००७	१२
२. इस्कोट (कथासंग्रह) - उत्तम बावस्कर, कैलास पब्लिकेशन्स औरंगाबाद दुसरी आवृत्ती २००७	१२
३. पिढीपेस्तर प्यादेमात (कवितासंग्रह)- संतोष पद्माकर पवार, पॉप्युलर प्रकाशन मुंबई, प्रथमावृत्ती	१२

चौथे सत्र (एमएआर-२४३) :- (दलित साहित्य)

दलित साहित्य :प्रेरणा आणि स्वरूप

०९

दलित साहित्यातील आत्मकथने, कथा, कविता या वाङ्मय प्रकारांचा विकास : स्थूल परिचय
 दलित साहित्य प्रवाहाचा विशेष अभ्यास नेमलेल्या साहित्यकृतींच्या संदर्भात-
 नेमलेल्या साहित्यकृती

१. आयदान (आत्मकथन) - उर्मिला पवार, ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई	१२
२. परिव्राजक (कथासंग्रह)- गौतमीपूत्र कांबळे, एक्सप्रेस पब्लिशर्स कोल्हापूर	१२
३. पुन्हा चाल करू या (कवितासंग्रह)- लोकनाथ यशवंत, यंग इंडिया पब्लिकेशन्स दादर.	१२

संदर्भ साहित्य:-

१. ग्रामीण साहित्य : स्वरूप आणि समस्या- डॉ.आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे
२. ग्रामीणता: साहित्य आणि वास्तव - डॉ.आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे
३. ग्रामीण साहित्य आणि शोध - डॉ.नागनाथ कोत्तापल्ले, मेहता पब्लिशिंग हाऊस पुणे
४. ग्रामीण साहित्य: एक चिंतन- डॉ.द.ता.भोसले
५. मराठी प्रादेशिक कादंबरी - डॉ.मदन कुलकर्णी
६. मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता- डॉ.भास्कर शेळके
७. मराठी ग्रामीण कादंबरी- डॉ.रवींद्र ठाकूर, मेहता पब्लिशिंग, हाऊस पुणे.

८. ग्रामीण साहित्य- रा.रं.बोराडे, साकेत प्रकाशन औरंगाबाद
९. ग्रामीण साहित्य प्रेरणा आणि प्रयोजन- डॉ.श्रीराम गुंदेकर, दिलीपराज प्रकाशन औरंगाबाद
१०. मराठी ग्रामीण कथा- डॉ.आनंद यादव, स्नेहवर्धन प्रकाशन पुणे
११. मराठी ग्रामीण कथा : स्वरूप व विकास - डॉ.वासुदेव मुलाटे
१२. भूमी आणि भूमिका - भास्कर चंदनशिव
१३. मराठी ग्रामीण कवितेचा इतिहास- डॉ.कैलास सार्वेकर
१४. साहित्य ग्रामीण आणि दलित- सं.डॉ.ईश्वर नंदनपुरे, विजय प्रकाशन नागपूर
१५. दलित साहित्य : वेदना आणि विद्रोह - डॉ.भालचंद्र फडके
१६. दलित साहित्य एक अभ्यास- अर्जुन डांगळे
१७. दलित साहित्य : चर्चा आणि चिंतन- डॉ.गंगाधर पानतावणे
१८. दलित साहित्य: दिशा आणि दिशांतर - डॉ.दत्ता भगत, अभय प्रकाशन नांदेड
१९. दलित साहित्य : सिध्दांत आणि स्वरूप- यशवंत मनोहर
२०. निळी पहाट - रा.ग.जाधव
२१. दलित चळवळ आणि साहित्य - डॉ.कृष्णा किरवले
२२. दलित स्त्रियांची आत्मकथने : स्वरूप आणि चिकित्सा- डॉ.मनोहर जाधव, सुविद्या प्रकाशन
२३. दलित कथा - प्रा.म.सु.पाटील
२४. दलित कथा : उद्गम आणि विकास - प्रकाश खरात, सुगावा प्रकाशन
२५. दलित कथा : निर्मिती आणि समीक्षा - डॉ.छाया निकम
२६. दलित आत्मकथने- डॉ.वासुदेव मुलाटे
२७. दलित वाङ्मय : प्रेरणा व प्रवृत्ती - शंकरराव खरात
२८. दलित कविता- डॉ.म.सु.पाटील
२९. दलित साहित्यातील स्पंदने- गो.म.कुलकर्णी
३०. दलित साहित्य- वामन निंबाळकर
३१. दलित साहित्य : एक क्रांती विज्ञान - बाबुराव बागुल
३२. आयदान : सांस्कृतिक ठेवा- संपा.सिसिलिया कार्वालो, सतीश काळसेकर, लोकवाङ्मय गृह
३३. दलितांची आत्मचरित्रे- डॉ.रमेश धोंगडे
३४. स्त्री प्रश्नांची वाटचाल : परिवर्तनाच्या दिशेने- विद्युत भागवत, प्रतिमा प्रकाशन
३५. व्यंकटेश माडगूळकरांचे वाङ्मयीन अनुबंध - डॉ. जे. एस. गिरासे, शब्दाई प्रकाशन, पुणे

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
 एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
 जून २०११ पासून लागू
 अभ्यासपत्रिका क्र.७ : साठोत्तरी मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाह : ग्रामीण आणि दलित साहित्य

वेळ ३ तास		गुण ८०
प्रश्न १ ला	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न २ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न (प्रश्न क्र.१ व २ ग्रामीण साहित्यावर आधारित)	१६
प्रश्न ३ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ४ था	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न (प्रश्न क्र.३ व ४ दलित साहित्यावर आधारित)	१६
प्रश्न ५ वा	अ) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग पहिल्यावर आधारित)	०८
	ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग दुसऱ्यावर आधारित)	०८

* २० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.

१० गुण सत्र परीक्षा

५ गुण सेमिनार/ट्युटोरियल

५ गुण उपस्थिती, वर्तणूक

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.- ८ (एमएआर-२३४ अ व २४४ अ) : ऐच्छिक
८.१ लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

*** अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये**

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप समजून घेणे
२. लोकसाहित्य : अन्य ज्ञानशाखा, परस्पर संबंध समजून घेणे
३. लोकसाहित्याभ्यासाच्या नव्या दिशा जाणून घेणे
४. लोकसाहित्य प्रकार आणि खानदेशी लोकसाहित्याची ओळख करून घेणे

तृतीय सत्र (एमएआर-२३४अ) :- लोकसाहित्य

घटक विश्लेषण :-

तासिका

१. **लोकसाहित्याची संकल्पना** १५
 - १.१ लोकसाहित्य : व्याख्या व स्वरूप, लोकसाहित्यातील लोक व साहित्य
 - १.२ लोकसाहित्याचे प्रयोजन
 - १.३ लोकसाहित्य : सामाजिक आणि सांस्कृतिक जीवनाशी असलेले अनुबंध
 - १.४ लोकसाहित्य व अन्य ज्ञानशाखा अनुबंध :
इतिहास, पुरातत्व, मानववंशशास्त्र, भाषाशास्त्र, मानसशास्त्र, दैवतकथाशास्त्र, धर्मशास्त्र
२. **लोकसाहित्याचा अभ्यास** १५
 - २.१ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची आवश्यकता
 - २.२ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाचे विविध संप्रदाय
 - २.३ लोकसाहित्याच्या अभ्यासाची भारतीय परंपरा, प्राचीन परंपरा, आधुनिक काळातील प्रयत्न
 - २.४ लोकसाहित्य अभ्यासाच्या दिशा : समाजभाषा - वैज्ञानिक दृष्टिकोन, तौलनिक अध्ययन
 - २.५ लोकसाहित्याचे सर्वेक्षण, संकलन, संपादनाच्या पध्दती
अभ्यासातील अडचणी, अभ्यासकाने पाळावयाची पथ्ये
३. **लोकसाहित्य व ग्रंथिक साहित्य संबंध** १५
 - ३.१ लोकसाहित्य आणि महाकाव्य
 - ३.२ लोकसाहित्य आणि संतसाहित्य
 - ३.३ लोकसाहित्य आणि अर्वाचीन साहित्य
लोकसाहित्य आणि प्रादेशिक साहित्य
लोकसंगभूमी आणि नाटक
लोकगीत आणि मराठी कविता
४. **खानदेशची सांस्कृतिक पार्श्वभूमी** १२

चौथे सत्र (एमएआर-२४४ अ) :- खानदेशी लोकसाहित्य

 - ४.१ खानदेश भौगोलिक क्षेत्र, सांस्कृतिक इतिहास
 - ४.२ खानदेशातील लोकजीवन परंपरा व बोली
 - ४.३ अहिराणीची पूर्वपीठिका
 - ४.४ अहिराणी लोकसाहित्य : स्वरूप

५. **खानदेशी लोकसाहित्य : प्रकार व स्वरूप** १८
- ५.१ लोकगीत : स्वरूप, अहिराणी लोकगीते : स्वरूप व प्रकार
विवाहविषयक लोकगीते, लोकदेवताविषयक लोकगीते, सण-उत्सवाची लोकगीते,
जात्यावरील ओव्या, वही वाडमय, स्त्री-पुरुषांची विविध विषयावरील संकीर्ण गीते
- ५.२ अहिराणी लोककथा : प्रकार व वैशिष्ट्ये
- ५.३ खानदेशी लोकरंगभूमी
खानदेशातील लळित, खानदेशातील तमाशा, खानदेशातील कीर्तन, खानदेशातील गोंधळ
- ५.४ अहिराणी म्हणी, वाक्प्रचार, उखाणे : वाडमयीन व सांस्कृतिक वैशिष्ट्ये
६. **खानदेशातील आदिवासींचे लोकसाहित्य** १५
- ६.१ खानदेशातील आदिवासी : लोकजीवन व भाषा (स्थूल परिचय)
- ६.२ आदिवासी लोककला
- ६.३ आदिवासी लोकगीते
- ६.४ आदिवासी लोकदेवता
(पावरा, कोकणी, मावची, भिल्ल, देहवाली, बंजारा या आदिवासींच्या संदर्भात)

संदर्भ साहित्य:-

१. लोकसाहित्याचे स्वरूप- डॉ.प्रभाकर मांडे
२. लोकसाहित्याचे अंतःप्रवाह - डॉ.प्रभाकर मांडे
३. लोकसाहित्य स्वतंत्र अभ्यासक्षेत्र- डॉ.गं.ना.मोरजे
४. लोकसाहित्य कला विचार : डॉ.गं.ना.मोरजे
५. लोकसाहित्याची मीमांसा- डॉ.विश्वनाथ शिंदे
६. लोकसाहित्य : शोध व समीक्षा - डॉ.रा.चिं.ढेरे
७. संतसाहित्य आणि लोकसाहित्य- डॉ.रा.चिं.ढेरे
८. लोकसाहित्य उद्गम आणि विकास- डॉ.शरद व्यवहारे
९. लोकसाहित्याची रूपरेषा- दुर्गा भागवत
१०. धर्म आणि लोकसाहित्य- दुर्गा भागवत
११. लोकसाहित्य व लोकपरंपरा- संपा.डॉ.र.ना.वरखेडे
१२. अहिराणी लोकसाहित्य- कृष्णा पाटील
१३. अहिराणी लोकसाहित्य- दा.गो.बोरसे
१४. खानदेशी लोककथा - डॉ.बी.एन.पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन्स जळगाव
१५. अहिराणी लोकगीते व लोकभाषा- डॉ.म.सु.पगारे, प्रशांत पब्लिकेशन्स जळगाव
१६. अहिराणी लोकगीतातील लोकतत्व, इहवाद आणि लोकभाषा- डॉ.म.सु.पगारे
१७. अहिराणी म्हणीतील समाजभाषा- डॉ.म.सु.पगारे
१८. पावरा लोकगीतातील लोकसंस्कृती- डॉ.म.सु.पगारे
१९. पावरा समाज आणि संस्कृती- डी.जी.पाटील
२०. पावरांच्या लोकदेवता- डी.जी.पाटील
२१. मावची-बोली, समाज आणि संस्कृती- डॉ.सुधीर कोठावडे
२२. भिल्लांचे वाग्वैभव- संपा.विजया सोनार
२३. कोकणीचे मौखिक वाडमय- संपा.विजया सोनार
२४. आदिवासी कोकणांच्या कथा- संपा.विजया सोनार
२५. खानदेशातील लोकदेवता: कानबाई- डॉ.पुष्पलता करनकाळ

२६. कानबाईची गाणी- डॉ.पुष्पलता करनकाळ
२७. देहवाली साहित्य- संपा.चामुलाल राठवा
२८. ढोल दिवाळी विशेषांक २००२- भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
२९. ढोल विशेषांक (पावरा, देहवाली, अहिराणी), भाषा संशोधन प्रकाशन केंद्र बडोदा
३०. लोकरंग- डॉ.प्रभाकर मांडे
३१. लोकसंचित- डॉ.तारा भवाळकर
३२. मराठी तमाशा- नामदेव व्हटकर
३३. लोकनाट्याची परंपरा- वि.कृजोशी
३४. लोकसाहित्य आणि इतिहास- डॉ.गं.ना.मोरजे
३५. लोकनाट्य: उद्गम आणि विकास - डॉ.पुरुषोत्तम कालभूत
३६. लोकरंजनाची पारंपरिक माध्यमे- डॉ.शरद व्यवहारे
३७. भिल्लांची गाणी- डॉ.सुदाम जाधव
३८. लोकसाहित्य व लोकसंस्कृती- डॉ.विद्या व्यवहारे
३९. महाराष्ट्रातील आदिवासी मराठी साहित्य: एक शोध- डॉ.माहेश्वरी गावीत, दास्ताने रामचंद्र आणि कंपनी
४०. अहिराणी वाग्वैभव - अभिमन्यू पाटील, गांधलीकर, कस्तुरी प्रकाशन अमळनेर
४१. अहिराणी म्हणी व वाक्प्रचार- डॉ.ज्ञानेश्वर सूर्यवंशी, अक्षय प्रकाशन पुणे

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
 एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
 जून २०११ पासून लागू
 अभ्यासपत्रिका क्र.८: ऐच्छिक
 ८.१ - लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य

वेळ ३ तास	गुण ८०
प्रश्न १ ला	१६
दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	
प्रश्न २ रा	१६
दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न (प्रश्न क्र.१ व २ लोकसाहित्यावर आधारित)	
प्रश्न ३ रा	१६
दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	
प्रश्न ४ था	१६
दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न (प्रश्न क्र.३ व ४ खानदेशी साहित्यावर आधारित)	
प्रश्न ५ वा	०८
अ) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग पहिल्यावर आधारित)	
ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग दुसऱ्यावर आधारित)	०८

* २० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.

- १० गुण सत्र परीक्षा
- ५ गुण सेमिनार/ट्यूटोरियल
- ५ गुण उपस्थिती, वर्तणूक

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
जून २०११ पासून लागू
अभ्यासपत्रिका क्र.- ८ (एमएआर-२३४ ब व २४४ब) : ऐच्छिक
वैचारिक साहित्य

* अध्ययन अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये

१. १९ व्या शतकातील सुधारणावादी विचार
- लोकहितवादी, महात्मा ज्योतिराव फुले, गो.ग.आगरकर, ताराबाई शिंदे, वि.रा.शिंदे, गाडगे बाबा, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर, बाबा आमटे इ. समाजसुधारकांचा परिवर्तनवादी विचार, त्यांनी केलेल्या चळवळी, आंदोलने, स्थापन केलेल्या संस्था : स्थूल परिचय
२. धर्म विषयक दृष्टिकोन आणि धर्मचर्चा - चिकित्सा
३. वरील समाजसुधारकांच्या विचारांचा विशेष अभ्यास.
नेमलेल्या साहित्यकृतींच्या संदर्भात करणे

तृतीय सत्र (एमआरए-२३४ ब)

१. जोती म्हणे (महात्मा फुलेकृत निवडक अखंड रचना) - भास्कर चंदनशिव, साकेत प्रकाशन
२. ग्रामगीता - राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज - संपा. माधव राजगुरु, म.राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे

चौथे सत्र (एमआरए-२४४ ब)

३. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे निवडक लेख- संपा.डॉ.गंगाधर पानतावणे, प्रतिमा प्रकाशन
४. उज्वल उद्यासाठी - बाबा आमटे, साधना प्रकाशन

संदर्भ साहित्य:-

१. विसाव्या शतकातील महाराष्ट्र- य.दि.फडके
२. गतशतक शोधताना- स.गं.मालशे
३. गतशतक पत्रिका- डॉ.शि.गो.देशपांडे
४. क्रांतिजागर- सं.डॉ.रवींद्र ठाकूर, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस पुणे
५. प्रबोधनाचा पूर्वरंग- सं.ल.रा.नसिराबादकर
६. म.फुले समग्र वाङ्मय- सं.य.दि.फडके, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ
७. महात्मा फुले यांचा धर्मविचार : प्रेरणा आणि प्रभाव- सदानंद मोरे, समाज प्रबोधन पत्रिका दिवाळी १९९०
८. संतसाहित्य : काही अनुबंध- डॉ.अशोक कामत, पद्मगंधा प्रकाशन, प्र.आ.२००३
९. महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे : जीवन आणि कार्य- डॉ.गो.मा.पवार
१०. १९ वे शतक : सुधारणावाद आणि मराठी साहित्य- डॉ.सुधाकर शेलार, स्वरूप प्रकाशन
११. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज: व्यक्ती आणि वाङ्मय- डॉ.अक्षयकुमार काळे, विसा प्रकाशन नागपूर

प्रश्नपत्रिका स्वरूप व गुणविभागणी
 एम.ए.भाग २ - मराठी अभ्यासक्रम (सत्र तीन व चार)
 जून २०११ पासून लागू
 अभ्यासपत्रिका क्र.८ : ऐच्छिक
 ८.२ - वैचारिक साहित्य

वेळ ३ तास		गुण ८०
प्रश्न १ ला	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न २ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न प्रश्न क्र.१ व २ विभाग पहिला यावर आधारित	१६
प्रश्न ३ रा	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न	१६
प्रश्न ४ था	दीर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दीर्घोत्तरी प्रश्न प्रश्न क्र.३ व ४ विभाग दुसरा यावर आधारित	१६
प्रश्न ५ वा	अ) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग पहिल्यावर आधारित) ब) पुढीलपैकी कोणतीही एक टीप लिहा (दोन पैकी एक) (विभाग दुसऱ्यावर आधारित)	०८ ०८

* २० गुण अंतर्गत मूल्यमापनासाठी असतील.

१० गुण सत्र परीक्षा

५ गुण सेमिनार/ट्यूटोरियल

५ गुण उपस्थिती, वर्तणूक

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥
उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
मराठी अभ्यासक्रम

वर्ग	जुना अभ्यासक्रम	नवा अभ्यासक्रम (सत्र पध्दत) जून २०११ पासुन
एम.ए.मराठी भाग २	<p>अभ्यासपत्रिका क्र.५ आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९२०-८०)</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.६ भाषाविज्ञान</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.७ साठोत्तरी मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाह ग्रामीण आणि दलित साहित्य</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.८ (ऐच्छिक) ८.१ लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य</p> <p>८.२ वैचारिक साहित्य</p>	<p>अभ्यासपत्रिका क्र.५(एमएआर - २३१ व २४१) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (१९२०-८०)</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.६(एमएआर- २३२ व २४२) भाषाविज्ञान</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.७ (एमएआर -२३३ व २४३) साठोत्तरी मराठी साहित्यातील प्रमुख प्रवाह ग्रामीण आणि दलित साहित्य</p> <p>अभ्यासपत्रिका क्र.८(ऐच्छिक)(एमएआर-२३४ अ व २४४ अ) ८.१ लोकसाहित्य आणि खानदेशी लोकसाहित्य ऐच्छिक</p> <p>८.२ वैचारिक साहित्य-(एमएआर-२३४ ब व २४४ ब)</p>

डॉ. शिरीष पाटील
अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ,